

ЗАМОК ШЕРИФ ГАТТОН, ЙОРКШИР

ОСІНЬ 1485 РОКУ

Я хотіла б, щоб мене покинуло бажання спати. Я благаю Бога, щоб Він допоміг мені в цьому. Я так стомилася — і мені хочеться тільки спати. Я хочу спати протягом цілого дня, від світанку до сутінок, які з кожним днем стають похмурішими й приходять усе раніше. Удень немає такої хвилини, коли я не хотіла б заснути. Але вночі я намагаюся не спати. Я йду до його кімнат, де всі вікна зачинені віконницями, подивитися на свічку, яка повільно обпливає в золотому свічнику, згораючи в ті години, коли їй призначено світити, хоч він уже ніколи не побачить світла. Слуги приносять нову свічку щодня опівдні; години поступово згорають, хоча час для нього тепер нічого не означає. Час для нього губиться у вічній темряві, у вічному безчассі, і тягарем навалюється на мене. Протягом дня я чекаю, коли повільно накопиться на мене сірий вечір і забамкають дзвони вечірнього богослужіння, коли я зможу піти до каплиці й помолитися за його душу, хоч він уже ніколи не почує ані мого пошепту, ані тихого співу священників.

Потім я лягаю до ліжка. Та коли вкладаюся до постелі, я не наважуюся заснути, бо терпіти не можу сновидінь, які приходять відразу. Мені сниться він. Знову й знову мені сниться він.

Протягом усього дня моє обличчя всміхається, наче маска, всміхається, всміхається, мої зуби виблискують, оголені, мої очі світяться, моя шкіра стає схожа на напнутий тонкий пергамен, не товщий за папір. Я намагаюся говорити дзвінким і лагідним голосом, я промовляю слова, які не мають значення, а іноді, за потреби, навіть співаю. Уночі я падаю в ліжко, ніби пірнаю у воду, пірнаю дуже глибоко, а вода приймає мене до себе, перетворює на русалку, й на мить я відчуваю глибоку полегкість, ніби, коли я поринаю в воду, моє горе відпливає геть, підхоплене течією річки Лети, а підводні потоки навіюють забуття й переносять мене в печеру сну. Але потім приходять сновидіння.

Мені не сниться його смерть — це був би найгірший із кошмарів, якби я побачила, як він вирушає на битву. Але я ніколи уві сні не бачила, не бачила, як він пробився в саме серце охорони Генриха Тюдора. Я не бачила, як він прорубував собі дорогу крізь неї. Я не бачила, як налетіло військо Томаса Стенлі й знищило його під копитами, як він упав з коня, як меч випав із його руки, а він зник під нещадною кавалерійською атакою, волаючи: «Зрада! Зрада! Зрада!» Я не бачила, як Вільям Стенлі підняв його корону й надів її на голову іншого чоловіка. Мені нічого з цього не сниться, і я дякую Богові бодай за це милосердя. Але вдень мене obsідають думки, яких я не можу позбутися.

Це криваві марення, що заповнюють мою свідомість, поки я гуляю й весело розмовляю про спеку, не характерну для цієї пори, про сухість землі, про вбогий цьогорічний урожай. Але ті сні завдають набагато більше болю, бо мені сниться, що я в його обіймах і він будить мене поцілунком. Мені сниться, що ми гуляємо з ним у саду, обмірковуючи наше майбутнє. Мені сниться, що я ношу в собі його дитину, і його тепла долоня лежить на моєму округлому животі, й він радісно всміхається, і я обіцяю йому, що в нас буде син, син, якого він потребує, син для Йорків, син для Англії, син для нас двох. «Ми назвемо його Артур, — каже він. — Він буде в нас Артуром, як Артур Камелот, ми назвемо його Артуром для Англії».

Біль, який навалюється на мене, коли я прокидаюся, схоже, із кожним днем дужчає. Я благаю Бога, щоб він допоміг мені не бачити сновидінь.

Моя люба донько Елізабет!

Моє серце й мої молитви з тобою, моя люба дитино. Але тепер, як ніколи у своєму житті, ти повинна грати роль королеви, для якої ти народилася.

Новий король Генрих Тюдор наказує тобі приїхати до мене у Вестмінстерський палац у Лондоні й забрати із собою своїх сестер і кузенів. Зверни увагу на те, що він не заперечує свої заручини з тобою. Я сподіваюся, з цього щось буде.

Я знаю, це не те, про що ти мріяла, моя люба. Але Ричард мертвий і ця частина твого життя закінчилася. Генрих переможець, і наше завдання тепер зробити тебе його дружиною і королевою Англії.

Я прошу, щоб ти підкорилася мені ще в одному: ти усміхатимешся й будеш веселою як наречена, що зустрічається зі своїм нареченим. Принцеса не повинна ділити своє горе з усім світом. Ти народилася принцесою і є спадкоємицею довгої лінії мужніх жінок. Підборіддя вгору й усміхайся, моя люба. Я чекаю на тебе, і я теж усміхатимуся.

Твоя любляча мати

Єлизавета

Вдова-королева Англії

Я прочитала цього листа досить уважно, бо моя мати ніколи не була жінкою прямолінійною і кожне її слово завжди мало кілька рівнів значення. Я можу собі уявити, як хвилює її ще один шанс побувати на троні Англії. Вона невгамовна жінка; я бачила її тоді, коли їй було дуже тяжко, але ніколи, навіть коли вона стала вдовою і мало не збожеволіла від горя, я не бачила її приниженою.

Я розумію, чому вона наказує мені здаватися щасливою, забути про те, що чоловік, якого я кохала, помер і тепер лежить

у невідомій могилі, забезпечити майбутнє своєї родини, погодившись на шлюб із його ворогом. Генрих Тюдор прийшов до Англії, усе життя чекаючи свого шансу, й тепер він здобув перемогу у своїй битві, завдав поразки законному королю, моєму коханому Ричарду, й тепер я, як і вся Англія, є його воєнним трофеєм. Якби Ричард переміг під Босвортом — а хто міг сподіватися, що він там не переможе? — я стала б його королевою і люблячою дружиною. Але він загинув під мечами зрадників, тих самих, які присягалися воювати на його боці. І тепер я мусять одружитися з Генрихом, і шістнадцять щасливих місяців, коли я була коханкою Ричарда, була для нього всім, крім королеви його двору, а він був серцем у моєму серці, доведеться забути. Власне, про них не просто всі забудуть, а й сама я мусять викинути їх із пам'яті.

Я прочитала листа від матері, стоячи під аркою брами великого замку Шериф Гаттон, а тоді обернулася й пішла в хол, де горів вогонь у центральній кам'яній печі, а повітря було тепле й задумане димом від охопленого полум'ям дерева. Я зібгала лист, кинула його в піч на дрова й спостерігала, як він згорає. Будь-яку згадку про мою любов до Ричарда та обіцянки, які він мені давав, треба так само знищувати. І я повинна зберігати інші таємниці, а передусім одну. Мене виховали як балакучу принцесу у дворі інтелектуалів, де всі мали змогу думати, говорити й писати; але після смерті батька я опанувала мистецтво таємної поведінки й таємних спостережень.

Мої очі наповнилися сльозами від диму, але я знала, що плакати марно. Я потерла обличчя й пішла шукати дітей у великій кімнаті на верхечку західної вежі, яка правила їм за шкільний клас і за кімнату для ігор. Моя шістнадцятирічна сестра Сесілія співала з дітьми цього ранку, й, коли я йшла вгору кам'яними сходами, до мене долинали їхні голоси та ритмічні удари по барабану. Я штовхнула двері, відчиняючи їх, і діти урвали спів і зажадали, щоб я послухала музику для танцю, яку вони склали. Моя десятирічна сестричка Анна навчалася музики в найкра-

щих учителів із пелюшок, моя дванадцятирічна кузина Маргарет уміє тримати мелодію, а її десятирічний брат Едвард має чисте сопрано, дзвінке, наче голос флейти. Я послухала їхню музику й заплескала в долоні. А тоді сказала:

— У мене для вас новини.

Едвард Ворік, малий братик Маргарет, підняв важку голову від грифельної дошки.

— А для мене? — запитав він сумним голосом. — А для Тедді новин немає?

— Новини є для всіх — і для тебе, і для твоєї сестри Меггі, і для Сесилії, і для Анни. Як вам відомо, Генрих Тюдор переміг у битві і стане новим королем Англії.

Це були діти королівської крові; на їхніх личках з'явився смуток, але їх навчили стримувати свої почуття, й вони не промовили жодного слова жалю за своїм поваленим дядьком Ричардом. Натомість вони чекали, що буде сказано далі.

— Новий король Генрих має намір бути добрим королем до своїх підданих, — вела я далі, зневажаючи себе, коли, мов папуга, повторила слова, що їх сер Роберт Віллоубі сказав мені, коли передав листа від матері. — І він запрошує всіх нас, дітей династії Йорк, до Лондона.

— Але королем буде він, — напрямки заявила Сесилія. — Він хоче бути королем.

— Звичайно, він буде королем. Хто ж іще? — Я затнулася на запитанні, що недоречно вихопилося з мене. — Звичайно, він. Хай там як, а він завоював корону. І поверне нам наше добре ім'я. І визнає нас принцесами династії Йорк.

Обличчя Сесилії спохмурніло. Кілька тижнів тому, перед битвою, король Ричард наказав їй одружитися з Ралфом Скроупом, який був майже ніким, аби мати впевненість, що Генрих Тюдор не претендуватиме на неї як на наречену після мене. Сесилія, як і я, була принцесою з дому Йорків, а тому одруження зі мною або з нею давало чоловікові право претендувати на трон. Моїй репутації зашкодила чутка, що я коханка Ричарда, і тоді Ричард